

Dorpshuis Eiland De Woude

Chitra Gajadin

Het eiland De Woude ligt tussen het zeer open water van het Alkmaardermeer en de provinciale weg langs de Markervaart. De Westwouderpolder is een open veenweidegebied met nauwelijks opgaande beplanting. Graslanden, sloten met riet en vaarten zijn beeldbepalend in de Westwouderpolder.

Een meisje van een jaar of acht fietst onverstoord over de wegen op het eiland De Woude. Ze passeert een groep vrouwen die vol belangstelling om zich heen wijst naar de karakteristieke stolpboerderijen en woningen opgetrokken in Zaanse stijl. Twee andere onbekenden worden rondgeleid door de "burgemeester van De Woude". In dit polderlandschap gaat het kind volkomen op in wat ze om zich heen ziet. Zacht rimpelende sloten, overvliegende ganzen, rietgeritsel. In de verte, aan de einder van kilometers open land rijzen de rookpluimen van de hoogovens in IJmuiden. Het kind hoeft niet uit te wijken voor ander verkeer op de wegen in De Woude. Het dorp, waar iedereen elkaar kent, is één groot woonerf waar ze volkomen veilig is. Een boer in blauwe werkkleed steekt zijn hand op en knikt, een vrouw leest zonder opkijken verder wanneer wordt stilgestaan voor haar woning. De Woude is een bezienswaardigheid geworden: een uniek stukje veenweidegebied ideaal voor weide-, water- en rietvogels, evenals voor zeldzame planten zoals de rietorchis.

Introductie

In de afgelopen vijftig jaar is de bevolkings-samenstelling van De Woude veranderd van boerengemeenschap naar forensengemeenschap. René Hoogland en Jeroen van der Meer namen in 1998 het initiatief om Stichting Eiland De Woude op te richten. Hun bedoeling was het vervallen dorpskerkje van De Woude te herbouwen in Zaanse stijl en dit als dorpshuis te benutten voor sociaal-culturele activiteiten. Het kerkje, eigendom van de Kerkvoogdij van de Hervormde kerk, raakte na het "afsterven" van het dorp in verval. Van der Meer: "De kerk was hier de enige openbare plek waar je bijvoorbeeld Sinterklaas kon laten komen, een knutselmiddag of een kaartavond kon houden. Vier jaar geleden zakte de piano door de vloer."

Tot begin negentiger jaren bemoeide de overheid zich nauwelijks met De Woude. Sindsdien was er voortdurend sprake van nieuwe gemeentelijke en provinciale plannen, waaronder ontsluiting van het

eiland door het samen te trekken met bestaande wandelgebieden en fietspaden. De overgrote meerderheid van de bewoners van het eiland De Woude wilde inbreng in nieuwe bestemmingsplannen. Naast Stichting Eiland De Woude die de herbouw van Het Kerkje wilde realiseren, werd in 1999 Vereniging Dorpsraad De Woude opgericht met het doel de belangen van de eilandbewoners te behartigen. Hoogland: "Je inzetten voor je eigen woon- en leefomgeving is doelstelling nummer een van onze vereniging." Van der Meer vult aan: "Wij wisten allang van plannen die rondzwerfen in allerlei gremia als Waterschap, Recreatieschap, Staatsbosbeheer, gemeente Akersloot om De Woude op te stoten in de vaart der volkeren. Men zag prachtige wandelgebieden en leuke fietspaden die de eilanden moesten doorsnijden. Maar dit is zo'n klein dorp, als we worden aangesloten bij belangrijke fietsroutes die er in de buurt zijn dan komen er plotseling honderdduizend fietsers per jaar door dit dorp heen gedurende een korte periode. Je kunt niet duizenden mensen per dag door deze dorpskern heen sturen. We moeten het bewaren zoals het is. De meeste mensen hebben niet alleen geïnvesteerd in renovatie en herbouw van boerderijen maar ze kwamen hier ook wonen omdat het een unieke plek is, die we graag zo willen laten. Dat betekent dat de vereniging in de afgelopen jaren alle ontwikkelingen goed in de gaten heeft gehouden om tegengas te kunnen bieden. Nieuw beleid over De Woude moet billijk en redelijk zijn én in overleg met de dorpsraad. Wij willen geen groei van vijftig procent, de voorzieningen op het eiland zijn daar immers niet voor toegerust. Het gaat ons niet alleen om de kwaliteit van onze woonomgeving, wij willen niet dat overheden over ons heen lopen, zonder dat wij daarin gekend worden."

Initiatiefnemers en deelnemers

Hoogland en Van der Meer kenden het eiland De Woude al voordat ze er kwamen wonen. Beiden zijn er twintig kilometer vandaan geboren. Hoogland, die als bijnaam "de burgemeester van De Woude" heeft, woont er nu zeventien jaar en werkt als directeur bij de ABN-Amro. Jeroen van der Meer, werkzaam bij IBM, verhuisde negen jaar geleden met zijn gezin naar De Woude. Beiden

Recreatie

hebben in hun dagelijks leven veel met organisatie-werk en het opzetten van nieuwe projecten te maken. Zo zijn ze haast vanzelf in een trekkersrol beland. Ze kunnen uitstekend brieven schrijven en voordrachten houden met name naar de overheid. De prettige leefomgeving die op De Woude bestaat, willen ze behouden. Een ander probleem dat de inwoners van De Woude mobiliseerde was de plotselinge verhoging van de ponttarieven. Van der Meer: "Op De Woude kan je alleen met een pont komen. Drie jaar geleden ging het beheer van het pontveer van de Gemeente over naar het Waterschap, tegelijkertijd gingen de tarieven ongeveer met 1000% omhoog. Eerst betaalde je een dubbeltje, nu is het een euro. Toen zijn we met alle bewoners bij elkaar gekomen en hebben we gezegd dat we niet met ons laten sollen door de overheid. Voorheen was het zo, dat als iemand een probleem had, ging deze naar het gemeentehuis en sloeg met zijn vuist op tafel. Dat was prettig voor de gemeente want zo iemand kan je makkelijk met een zoethoudertje wegsturen. 'Verdeel en heers' was toen de wijze waarop de Gemeente reageerde op klachten van bewoners. Toen de nieuwe pont kwam, bleek dat een paar mensen wat had-

den geregeld zonder de andere bewoners erbij te betrekken. De boeren hadden een veel grotere pont bedongen waar vrachtwagens over heen konden. Dus de pont werd ineens vier keer zo groot."

De leden van Vereniging Dorpsraad De Woude zijn divers qua leeftijd en achtergrond. Vrachtwagenchauffeurs, timmermannen, kunstenaars, boeren, directeurs, ondernemers, een journalist, vissers, kapitein, pontbaas, gepensioneerden. De angst dat het eiland een yuppeneiland zou worden, bleek ongegrond. Van der Meer: "Om hier te gaan wonen moet je toch een beetje gek zijn. Ga jij een miljoen uitgeven aan een woning als je 's avonds na elf uur niet eens meer naar huis kunt rijden?" Hoogland licht toe waarom hij in De Woude woont: "Om de rust en toch een aparte woonomgeving, ik heb 'n fantastisch uitzicht. Maar als ik mijn vrienden hoor, dan zeggen de meeste dames 'ik zou hier niet willen wonen, hoe moet het met de kinderen, het gedoe met het bootje en ik kan 's avonds niet weg. Je zit op mekaar en er is geen winkel'. Daarom heb je de gemêleerdheid van mensen die om een hele andere redenen hier kwamen wonen dan in een gemiddelde villawijk." Van der Meer beschrijft De Woude als zijn droom. "Ik was op slag verliefd op het eiland en op dit huis. Ik wist meteen dat ik hier wilde wonen en mijn kinderen grootbrengen. Dit dorp is voor mensen met kinderen een jongensboek. Koeien, hooibergen, vissen, zwemmen dat gaat driekwart van het jaar gewoon door." Toch is er geen koffiedrinkcultuur ontstaan in het dorp. Er wordt gezamenlijk veel ondernomen zonder voortdurend op elkaars lip te zitten. Iedereen is redelijk op zichzelf en dopt zijn eigen boontjes.

Economische belangen spelen nauwelijks een rol. Echte belangentegenstellingen vind je niet op De Woude. Café-restaurant 't Kombof zit niet te wachten op grootschalige recreatie bijvoorbeeld door ontsluiting van De Woude door fietspaden. Noch zoeken de twee campingeigenaren naar uitbreiding, ze willen liever de knusheid behouden. Elke tweede dinsdag in de maand kan eenieder de bijeenkomst van de dorpsraad binnenstappen en zeggen wat ie op zijn hart heeft. Omdat iedereen elkaar goed kent, is er geen drempel om iets te bespreken.

Profijtgroepen en draagvlak

Veertig van de honderdendertig bewoners van De Woude zijn onder de twaalf. Dat noodzaakt gerichte activiteiten voor jongeren die anders vertier elders gaan zoeken. Van der Meer: "Als mijn zoon naar de dichtstbijzijnde gemeentelijke voorziening moet dan is hij een uur aan het fietsen en dus is het eigenlijk onbereikbaar.

Initiatiefnemer Jeroen van der Meer

Elke gemeenschap heeft recht op openbare voorzieningen, in principe een waterdicht verhaal.” Hoogland en Van der Meer vertellen dat dit verhaal overall met enthousiasme werd ontvangen. Veel mensen zegden meteen hun steun toe. Vijfentwintig bedrijven, particulieren en fondsen hebben bijgedragen in de bouwkosten van het Kerkje.

Momenteel wordt er gezamenlijk door de eilandbewoners hard gewerkt aan de afwerking van het nieuwe kerkje van de Woude die eind 2002 gebruiksklaar moet zijn. Deze nieuwe kerk voldoet aan de eisen van deze tijd, het is een volwaardige plek om dorpsactiviteiten te organiseren. Een kerk weer opbouwen en het vervolgens gebruiken als dorpshuis vinden Hoogland en Van der Meer volkomen logisch. Volgens hen hebben kerken altijd gefungeerd als ontmoetingsplaats. Op de plek van de kerk een geheel ander gebouw neerzetten, was nooit een optie. Hoogland: “We hebben gehandeld uit respect voor wat er was. De Woude heeft in de zestiende eeuw tijdens de Reformatie een schuilkerk gehad. Er heeft hier altijd een kerk gestaan.” Van der Meer voegt toe: “Het motto van de eerste vergadering was ‘red de kerk’, onder die noemer hebben we altijd gehandeld.” Beiden vinden dat er in een dorp een originele kerk mét kerktoren thuis hoort.

Werkwijze

Van der Meer: “Op 1 november 1998 hebben we met z’n allen gezegd, we gaan een nieuwe kerk bouwen. Het eerste jaar werd energie gestoken om het pand in ons eigendom te verkrijgen. Daarna werden fondsen aangeschreven en werd de Gemeente Akersloot overtuigd. Januari 2002 hebben we met z’n allen het oude pand gesloopt. Een aannemer heeft het casco gebouwd. In de zomer zijn we begonnen met aftimmeren van het binnenwerk.” Elke woensdagmiddag en avond wordt gezamenlijk geklust door de bewoners. Of daar ook een ideologie achter steekt? Hoogland: “Heel simpel, we hadden niet genoeg geld!”

De Woude is een voorbeeld van succesvolle bewonersparticipatie. Hoogland: “Je hebt een plan en je moet op het niveau van de mensen inschieten. Als je mensen een taak geeft waar ze niet op berekend zijn, dan gaat het niet goed. En dat is het inzicht dat je als trekker moet hebben. Je moet er ook veel tijd voor willen vrijmaken. Hoeveel uren wij er in hebben gestoken! Drie of vier mensen vormen het hart van de organisatie. Je moet wel twee stappen vooruit denken maar met de mensen meegaan. De middelmaat bepaalt het tempo. Je moet ‘eerste onder de gelijken’ zijn. Wij staan zelf ook in

de blubber te werken, dat is solidair en daarmee krijg je andere mensen mee. Samen wat doen is leuk, misschien van oudsher meegekregen, niet bang zijn voor het ongewisse. Gewoon maar gaan.”

Begeleiding

Wat betreft de begeleiding van hun project om het Kerkje in Zaanse stijl weer op te bouwen, hebben de bewoners van De Woude alles zelf gedaan. Hoogland: “De vijf ambtenaren van Gemeente Akersloot hadden ook wat anders te doen. We hebben zelf besturen opgericht, statuten, plannen, begrotingen gemaakt en presentaties voor de gemeente gehouden. Pro-actief insteken en niet afwachten. Ons verhaal wekte bij iedereen veel enthousiasme op en dat werkte stimulerend. We hebben ook gebruik gemaakt van de kennis die we in huis hadden. Samen met twee bouwkundigen uit het dorp hebben we een bouwcommissie opgezet om de bouw te begeleiden. Er is voortdurend overleg tussen alle partijen. Ook informeel, je komt elkaar gewoon tegen en praat er over.”

Recreatie

Het kerkje

Organisatie

Van der Meer: “We moesten een rechtsvorm hebben. Een stichting is redelijk soepel in het nemen van besluiten en schept meer ruimte om te handelen. Besluitvorming binnen een vereniging duurt langer. Maar uiteindelijk vonden we dat niet alleen een stichting met een paar mensen verantwoordelijk kon zijn voor zo’n groot opgezet project. Toen de dorpsraad er kwam, een democratisch platform, hebben we de stichting gekoppeld aan de dorpsraad. De stichting werkt nu onder mandaat van de dorpsraad.” Hoogland: “Als je voortgang wilt boeken kan je niet telkens met dertig mensen gaan vergaderen. Daarom een team van gemotiveerde mensen, dat verantwoording af kan leggen aan de gemeenschap.” Door de combinatie van rechtspersonen, de stichting die werkt onder het mandaat van de vereniging, is slagvaardigheid (inzake de bouw van het dorpshuis) en democratische verantwoording gecombineerd.

Financiën

Van een eigen budget was in het begin geen sprake. De stichting bezat slechts een kerk die voor één gulden was aangeschaft. Door fondsenwerving (o.a. VSB Fonds en Juliana Welzijnfonds) en een gift van 150.000 gulden van Gemeente Akersloot, kwam de stichting aan de eerste financiën. De bewoners hebben verder van alles en nog wat ondernomen om geld te genereren voor de bouw van het kerkje, hun dorpshuis. Een kwart van het totale budget nodig voor de wederopbouw van het kerkje kwam door inspanningen van de bewoners zelf. Onder andere uit de verkoop van bijvoorbeeld ansichtkaarten. Verder werd een boekje over De Woude gemaakt. Rommelmarkten en veilingen brachten veel geld op. De financiële verantwoording gebeurt volgens de eisen van het VSB fonds (accountantsverklaringen). Jaarrekeningen van de vereniging en de stichting worden voorgelegd aan de ledenvergadering.

Ontwikkeling

De wijze waarop de bewoners van De Woude zich hebben georganiseerd, geldt als een voorbeeld voor de regio. De belangstelling van diverse organisaties en overheden om op bezoek te komen, neemt toe. Van der Meer: “We lopen er niet mee te koop maar dat zoveel verschillende partijen die ogenschijnlijk weinig met elkaar te maken hebben toch participeren in hetzelfde project, geeft wel iets aan. Het heeft behalve dat we een goed verhaal hebben, ook te maken met de manier waarop we het zelf georganiseerd hebben. Het geheim van ons succes is dat we goed omgaan met elkaar.”

Door actieve betrokkenheid heeft de dorpsraad ook een stempel gedrukt op het nieuwe bestemmingsplan voor De Woude. Twee jaar lang is intensief samengewerkt met diverse belanghebbenden. De geïsoleerde ligging, in het verleden vaak een groot nadeel, heeft de dorpsraad nu juist als voordeel kunnen aanwenden. De Vijfde Nota over de Ruimtelijke Ordening geeft aan dat de verschillende ruimtelijke kwaliteiten van de Nederlandse steden, dorpen en landschappen zullen worden beschermd en ontwikkeld. De bijzondere natuurlijke waarden en kenmerken van De Woude, een gebied van bijzondere landschappelijke en cultuurhistorische betekenis, dient beschermd te worden. Hoogland: “Als je een beetje op de hoogte bent van maatschappelijke ontwikkelingen is het niet moeilijk om in te spelen op actuele ontwikkelingen. Ik heb mijn zelscheppende karakter hier kunnen botvieren. Verbondenheid met een plek kun je zelf creëren.”

Van der Meer: “Ik ben trots op wat we hier hebben. Niet alleen een eigen woonplek, ik vind het leuk om te vertellen dat ik op een eilandje in het Alkmaardermeer woon, maar ook op onze onderlinge samenwerking. Als iemand bijvoorbeeld een huis gaat slopen, dan helpt iedereen mee. Ik heb het idee dat ik hier nooit meer weg ga.”

Informatie

www.dewoude.net